

ROSA MONTANA CHAIX IN VILL. ALS PIRINEUS

Rosa montana Chaix in Vill. dans les Pyrénées

Josep Vigo

*Departament de Botànica
Facultat de Biologia
Universitat de Barcelona*

[Rebut: febrer 1976]

* * *

RÉSUMÉ

On donne compte de la trouvaille dans les Pyrénées catalanes (régions Les Gorges de Núria - Roc de Tot-lo-món, entre 1600 et 1800 m. d'altitude) de l'espèce *Rosa montana* Chaix in Vill. Cette plante n'était pas connue jusqu'ici des Pyrénées, et il est fort possible que toutes les citations relatives aux montagnes méditerranéennes de la Péninsule Ibérique et d'autres pays méridionaux étaient erronées. Dans sa localité pyrénéenne, la plante affectionne — tout comme dans les Alpes — les éboulis et les rochers abrités et exposés au sud.

Ja fa molt de temps que hom ha reconegut les estretes relacions existents entre les flors oròfiles dels Alps i dels Pirineus, relacions que resulten especialment significatives si hom compara, més en particular, el sector oriental dels Pirineus amb els Alps occidentals. La llista de plantes comunes a ambdós sistemes muntanyosos, bé que es pot considerar ja bàsicament establerta, ha sofert, però, alguns retocs aquests darrers anys; sigui perquè algunes plantes considerades de primer com a exclusives d'una sola d'aquestes serralades s'han trobat recentment a l'altra, sigui perquè unes certes estirps vegetals incloses inicialment dintre d'una única entitat taxonòmica s'han vist separades en dues unitats diferents: l'una alpina i l'altra pirinenca.

A la llista de plantes alpines que reapareixen als Pirineus, hi podem afegir ara *Rosa montana* Chaix in Vill. Aquesta espècie, ben diferenciada de les que fins ara es coneixien de la serralada, pertany a la secció *caninae* DC i pot posar-se en relació amb el grup de rosers muntanyencs que presenten els sèpals persistents sobre el fruit. El tractadista del gènere a "Flora Europaea", I. KLÁSTERSKÝ, la situa a part dels grans grups de *R. canina* i *R. tomentosa*, que inclouen les espècies que li són més afins. El conjunt de caràcters que de manera més evident separa *R. montana* de les altres espècies al nostre país és: sèpals persistents i erectes després de l'antesi; pedicels coberts de glàndules estipitades; fruit en general allargat i clarament estret a la part distal, sovint glandulós; i acícules amb la part basal generalment molt decurrent sobre la tija. Ultra això, assenyalarem que els folíols són típicament obovals, força grans (fins a 3,5 cm de longitud), presenten de vegades un to glauc i porten, al nervi medial i al marge, algunes glàndules estipitades; el pecíol i el raquis de la fulla són també glandulosos al revers i els estils són coberts de pèls llanosos.

L'espècie es conegué inicialment dels Alps —d'on fou descrita— i de les muntanyes del Jura. Més tard CRÉPIN, el monografista del gènere, la cità de la Península Ibèrica, d'Itàlia, de Sicília, de Grècia, d'Algèria i de les Illes Canàries, si bé, posteriorment, ell mateix confessà que totes aquestes indicacions eren poc segures. Pel que fa a les indicacions espanyoles, hom ha reconegut que moltes, si no totes, eren errònies. La causa de l'error ha estat el fet de confondre-les amb *R. sicula*, cosa que fa sospitar que les altres citacions referents a territoris mediterranis meridionals (com són les d'Algèria) no es trobin en un cas semblant. Cal dir, però, que no solament la majoria de les flors antigues reproduïxen totes aquelles indicacions, sinó que fins i tot moltes obres modernes les mantenen totalment o parcialment, no sabem si amb algun fonament altre que les indicacions de CRÉPIN. Així, P. QUEZEL i S. SANTA inclouen *R. montana* a la seva flora d'Algèria; la "Flora der Schweiz" de H. E. HESS et al. indica la planta, a part els Alps i el Jura, als Apenins, a Grècia, a Sicília, a la Sierra Nevada andalusa i a l'Àfrica del Nord; Fr. HERMANN inclou a l'àrea de l'espècie, Granada [per ex. (sic) Sierra Nevada], els Apenins, Sicília (Madonie), Pindos i Algèria; I. KLÁSTERSKÝ, al volum segon de la "Flora Europaea", cita, com a pàtria d'aquesta

planta —a part els països situats a les zones alpina i juràsica— Grècia, Espanya i Sicília, i admet implícitament que l'espècie existeix fora d'Europa. Per contra, C. A. BOULENGER insisteix en la poca fiabilitat de les indicacions de CRÉPIN i considera *R. montana* com una espècie pròpia dels Alps i del Jura, P. FOURNIER, en volen fixar l'àrea de dispersió d'aquesta espècie, escriu dubitativament: endemisme alpi o oròfit mediterrani occidental? C. VICIOSO, en els seus "Estudios sobre el género "Rosa" en España", tracta d'aquesta espècie, de la qual diu, però, textualment: "Crépin la citó también de España, los Abruzos, Sicilia, Grecia, Argelia y Canarias; posteriormente reconoció que las determinaciones que había efectuado necesitaban ser revisadas. Con la planta española había creado una variedad que denominó *gracilens*, pero Pau demostró que ésta correspondía a la *R. sicula* Tratt." Efectivament, els exemplars d'herbari que hem vist, determinats inicialment com *R. montana* var. *gracilens* i procedents dels Ports de Beseit i d'algunes muntanyes andaluses (cap, però, de Sierra Nevada), corresponen a *R. sicula*. F. MASCLANS en la seva revisió del gènere *Rosa* a les terres catalanes no parla, ben fonamentadament, de *R. montana*.

A part tot això, hem pogut constatar que *R. montana* no ha estat mai indicada dels Pirineus. Nosaltres l'hem trobada, de primer, a les Gorges de Núria i després, en companyia de l'amic Jaume JOSA, a la propera zona del Roc de Tot-lo-món (Querals), entre 1600 i 1800 metres d'altitud; es fa entre les penyes gneíssiques que constitueixen aquesta accidentada i arrecerada regió. Als Alps *R. montana* viu anàlogament, segons la bibliografia consultada, als llocs rocosos i tarterosos assolellats. Els nostres exemplars pirinencs entren perfectament dintre de la variabilitat morfològica que presenten els espècimens alpins que hem pogut veure, i s'acosten palesament a les formes més típiques.

La nostra indicació és, doncs, la primera que es fa dels Pirineus, i representa l'única citació catalana de l'espècie. Si les indicacions que han estat fetes de Sierra Nevada no fossin verídiques, la planta resultaria nova per a la Península Ibèrica.

Rosa montana Chaix in Vill, segons exemplars procedents de la regió de les Gorges de Núria – Roc de Tot-lo-món (Queralbs), [x 2/3]. A baix, detalls d'una fulla, [x 2] i d'un folíol, [x 7]. (Dibuix d'E. Sierra).

BIBLIOGRAFIA

- BONNIER, G. 1912-1934, "Flore complète illustrée en couleurs de France, Suisse et Belgique" (tome 4). Neuchatel, Paris, Bruxelles.
- BOULENGER, G. A. 1925. "Les roses d'Europe de l'herbier Crépin" vol. 1, *Bull. Jard. Bot. de l'Etat*, 10, 2. Bruxelles.
- BURNAT, E. 1899. "Flore des Alpes Maritimes". vol. 3. Lyon.
- COSTE H. 1937. "Flore descriptive et illustrée de la France, de la Corse et des contrées limitrophes" (vol. 2). Paris.
- FIORI, A. 1923. "Nuova Flora Analitica d'Italia" (vol. 1). Firenze.
- FOURNIER, P. 1961. "Les quatre flores de France". Paris.
- HAYEK, A. 1927. "Prodromus Florae peninsulae Balcanicae" (Band 1). Dahlem bei Berlin.
- HEGI, G. 1906-1931. "Illustrierte Flora von Mittel-Europa" (Band 4, 2). München.
- HERMANN, Fr. 1956. "Flora von Nord- und Mitteleuropa". Stuttgart.
- HESS, H. E., LANDOLT, E. und HIRZEL, R. 1970. "Flora der Schweiz" (Band 2). Basel und Stuttgart
- MASCLANS, F. 1961. "Contribució a l'estudi del gènere Rosa a les terres catalanes", *Miscel, Fontserè*. Barcelona.
- MERINO, B. 1905. "Flora descriptiva e ilustrada de Galicia" (tomo 1). Santiago.
- QUÉZEL, P. et SANTA, S. 1962. "Nouvelle Flore de l'Algérie" (tome 1). Paris.
- ROUY, G. et CAMUS, E.-G. 1900. "Flore de France" (tome 6). Paris.
- TUTIN, T. G. et al. 1968. "Flora Europaea" (vol. 2 - *Rosa* L. by I. Klásterský). Cambridge.
- VICIOSO, C. 1964. "Estudios sobre el género "Rosa" en España", *Inst. For, Inv. y Exp.*, 86. Madrid.
- WILLKOMM, M. et LANGE, J. 1861. "Prodromus Florae Hispanicae". Stuttgartiae.